

LASSÁNYI GÁBOR: AFRIKA AQUINCUMBAN

„Van valami szokatlan ebben az edényben” – gondoltam először, amikor alapos dokumentálás után igyekeztem gondosan elcsomagolni az évszázadok súlyától megroppant falú, kisméretű piros korsót az Óbudai Gázgyár területén folyó feltáráson, 2010 nyarán. Ekkor már több mint fél évtizede vezettem a Graphisoft Park fejlesztésével párhuzamosan futó megelőző ásátásokat, amelynek során a római kori Aquincum polgári településének legnagyobb temetője rajzolódott ki. Az évek alatt több mint 1500 temetkezést vizsgáltunk meg, és tudtunk meg egyre többet az ókori város lakóiról és temetkezési szokásairól.

A hamvasztásos és a csontvázas sírokból gyakran kerültek elő nagyon jó állapotú tárgyak, a Duna-part homokos talajrétegei kiválóan őrizték meg a kerámia- és üvegedényeket és más, a halottak mellé helyezett tárgyakat. Így az évek alatt több száz jellegzetes edény, a túlvilági útra szánt étel és ital tárolásra szolgáló korsó, pohár, tál és tányér került innen az Aquincumi Múzeumba. Formájuk, anyaguk alapján ezeknek a kerámiáknak legnagyobb része helyben, az ókori Aquincum valamelyik fazekasműhelyében készülhetett, de az ember egy idő után megismeri a távolabbi vidékekről importált, finomabb kidolgozású edények többségét is.

A porcelán vékonyságú, hosszú nyakú, gömbtestű korsó viszont nem hasonlított mindezekhez, más volt az anyaga, a díszítése. Az apró piros edény egyértelműen a császárkori kerámiagyártás egyik jellegzetes csúcskerámiájához, a terra sigillátának nevezett finomkerámia típusába tartozott, amely úgy készült, hogy a kiváló agyagból formázott edényeket égetés előtt híg agyaglébe mártották, amitől annak felülete fényes, csillogó lett. Ez az egyfülű korsó viszont nagyon más volt, mint a Duna-vidéken gyakrabban előforduló Galliából, Germániából, esetleg Itáliából behozott luxusedények.

A tárgyat végül Vámos Péter kollégámnak, a terra sigilláták szakértőjének mutattam meg, aki arra jutott, hogy az a Római Birodalom távoli vidékéről, Észak-Afrikából származik, sőt a temető frissen restaurált tárgyai között még egy további hasonló, kétfülű korsót is felismert. E két edény oldalát növényi és mitológiai ábrázolások díszítik, közöttük megtalálható a lantján játszó Apollo isten, Léda a hattyúval és Európé elrablása.

A korsókat a mai Tunézia területén, az egykori Africa Poroconsularis nevű római provinciában gyártották a Kr. u. III. század közepe táján. Bár később, a Kr. u. III. század végén és a IV. században

FOTÓ: LASSÁNYI GÁBOR

kis számban importáltak innen kerámiatárgyakat (elsősorban tálakat, tányérokat) a dunai tartományokba, a most Aquincumban talált díszes korsókhoz hasonló, nagyon törekeny korai típusok sokáig teljesen ismeretlenek voltak Pannonia területén. Ezek a maguk korában is ritkaságnak számíthattak az európai tartományokban, így minden bizonnyal komoly értéket képviseltek itt.

Hogy miként kerültek ezek az edények Európába, egyelőre csak sejteni lehet. A helyi kerámiagyártás mellett a Kr. u. III. század közepéig főleg galliai és germániai műhelyekből szállítottak nagy mennyiségben finom kidolgozású asztali edényeket a pannoniai piacokra, elsősorban a dunai folyami úton. A Kr. u. 250–260-as

években azonban súlyos germán támadások érték az európai tartományokat, emiatt a Rajna környéki gyarak nagyrészt megszűntek. Ebben az időszakban kezdődhetett meg az észak-afrikai kerámiaműhelyek termékeinek minden bizonnyal igen költséges importja a Duna-vidéki tartományokba.

Az észak-afrikai korsók április közepétől megtekinthetők lesznek a Budapesti Történeti Múzeum kiállításán a Budai Várban, ahol az elmúlt évtized legfontosabb fővárosi feltáráseit mutatjuk be a Kincsek a város alatt című kiállításon. ■

(A SZERZŐ RÉGÉSZ, MUZEOLÓGUS, AZ AQUINCUMI MÚZEUM MUNKATÁRSA)